Број 103 У Новом Саду, у четвртак 14. (27.) маја 1909. Година XLIV.

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. на четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. На четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. За ван стране земље годишње 6 круна 50 пот.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА у РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 20

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо

Појединн вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Односи бугарско-турско-српски.

— Разговор дописника „Заставе“ са министром Љапчевим —

Цариград, 10 маја.

Ваш дописник је говорио са бугарским делегатом министром привреде Ф. Љапчевим, који је успешно свршио бугарско-турске преговоре.

На питање о тим преговорима, Љапчев ми је изјавио задовољство, што су повољно приведени крају. Задавало је још само тешкоће питање о оштети друштву источних железница за одузете железнице. Било је диференција о начину исплате и о количини оштете, те ствар умало није дошла пред арбитраж. Турци кад су увидели, да би арбитраж испао повољно по гледиште и захтеве железничког друштва, одрекли су се арбитража, али су и непосредни преговори били запели, тако да је изгледало, да ће Љапчев несвршена посла у том питању отићи у Софију још прошлог петка. Међутим га је велики везир задржао до понедељника, обећавши, да ће, ако не баш дефинитивно решити питање са железничким друштвом, а оно да ће Турска примити на себе обвезу да друштву плаћа 3672 динара и 97 пара дневне оштете, коју је обвезу имала Бугарсаа према друштву, али само до 6. маја, до извршене ратификације турско-бугарског протокола. Било би доста неправедно и немогућно, — вели Љапчев, — да Бугарска истовремено плаћа друштву и ту дневну оштету и Русији интерес за 125 милиона динара, колико је Турској припало на основу петроградског аранжмана за примање бугарске независности, одрицање источне Румелије и оштете за одузете источне железнице.

На питање дописника, шта је истина у новинарским вестима, да порта неће да призна титулу „Цар Бугара“, коју је узео краљ Бугарске Фердинанд? — одговорио је Љапчев:

— Турци признавши независност Бугарске немају никаквог права да се мешају у питање како ће гласити титула нашег владара? То је за Турке, као и за цео свет питање етикеције: ма какву титулу да узме себи наш владар, они треба да је признају. Све велесиле признале су титулу „Цар Бугара,“ основану на историји, пошто ми немамо реч „краљ“ И цар Немачке има титулу Deutscher Kaiser т. ј. цар Немаца, немачки, и ако сви Немци овог света нису његови поданици и не живе у Немачкој Нико ни у нашем случају нема права, да из ове титуле прави неко питање. Турци нису протестирали, већ су интимно сондирали велесиле, како мисле о тој титули и нису по овој ствари донели никакво решење.

— Да ли има каквог основа у гласовима, да ће црква у Бугарској бити одвојена, или да ће се управа егзархата преместити из Цариграда?

— О томе никаквог питања нема, ни ти ће га бугарска држава покретати. Егзархат је унутарње питање турско, пошто је велик број верника његових турских поданика. И Бугари из Бугарске остају духовно под егзархатом у Цариграду, чији су вернци. На обнављање трновске бугарске патријаршије нико не мисли.

— На ваше питање о српско-бугарском царинском савезу могу вам одговорити, — рече г. Љапчев, — ово: Срби и Бугари су тако блиски и упућени једно на друго, да између њих треба да постоје најпријатељскији односи. Но само један потпун царински савез може да буде по обе стране користан. О њему се може говорити и он је остварљив Остварљив је и онакав царински савез, о ком се радило, али он је делимичан, непотпун и од њега неће бити великих економских резултата, те ће само да изазове неповерење према лепој и великој идеји пуног царинског савеза између обе земље Ви знате, да је у бугарском собрању једногласно прихваћен закон о том савезу И ја сам као уредник „Препореца“ и тобож „србождер“ био за тај савез. Верујте, има у Бугарској основа, услова и расположења за тај савез, али и опет велим, треба се клонити непотпуних, палијативних мера, јер њихови резултати нису трајни. Ја сам тога мишљења.

Тим је разговор завршен и министар се срдачно опрости од мене.

Срдан.

Зашто запиње?

Министар председник Векерле поднео је краљу свој извештај о политичким приликама у Угарској и предлог за решење кризе. После тога договарао се пуна два сата са аустријским министром председником и министром спољних послова Еренталом. Новинарима је Векерле изјавио, да краљ није одлучио о предлозима, које му је он поднео у име угарске владе. Путем „Наје Фраје Пресе“ дознали смо, о чему се сада ради Угарска је влада сада израдила предлог за решење кризе, који би могао да задовољи и Беч — а и Мађаре донекле. Тај предлог није нов, јер се о њему говорило и пре две године, када је склапано поравнање између Угарске и Аустрије. До 1917. године остало би све по старом. Дотле би се продужила и привилегија заједничкој банци. Но већ сада би се продужило поравнање до 1917 године. Увела би се до 1917. године нека врста царине (ђумрука) на робу, која долази из Аустрије у Угарску и обратно. Но неке врсте робе прелазиле би и даље без царине. Та би царина смела износити највише 70 милијона круна годишње и било би много мања, него она за иноземство. То би била нека врста потрошарине, којом би се умножили приходи државне благајнице. Поред тога би се потрошаринске порезе, које збирају Угарска и Аустрија, потпуно одделиле. У том погледу не би било ничега заједничког између Угарске и Аустрије Заједничка би се банка тако уредила, да би се у том уређењу потпуно испољила самосталност и независност Угарске, а завело би се и плаћање у го-

ПОДЛИСТАК.

»КРОЗ ЈУЖНИ БАНАТ«.

III

Хвала Богу, ево нас у Долову, месту рођења нашега писца. Стигосмо брзо, а није ни чудо. У доба железница иде се брзо, а нарочито још, ако се умакне из Новога Сада. Зацело је пак та железничка брзина узрок, што писац није могао ништа више да опази на своме путу. Прошао је кроз Шајкашку, па ни речи о њој. Био је у Старом Бечеју. Тамо није опазио ништа друго, до ли интелигенцију, огрезлу у пороку неумерености и протеривања, и вредан народ, који своју љубав и енергију троши неопрезно у протеривању и процесању. Поред тога тај народ уме и лепо да угости. То је све, што смо могли дознати. Но шта ће да каже касније српски историчар, који буде писао о данашњим приликама нашег народа? Зар ће уз оваког описа моћи да добије праву слику наших данашњих прилика? Ваљда је требао изнети и бројно стање нашег народа, па културне и економске прилике Та могла се која рећи о бечејској цркви, о српским школама итд.

О приликама у Банатском Потисју још је мање рекао. Зар се о Врањеву, Турском Бечеју, Меленцима и другим селима није могло да даже ништа друго, до ли да су тамошња пространа поља још српска?! О Великом Бечкереку, који је тако важну улогу играо у животу нашег народа, писац ћути. Па зар то да буде слика наших прилика? Али не треба се чудити тој површности. Душа вазда пуна чемера, умакла је из Новог Сада и одлетела преко Бечкерека и Вршца у Долово, а кад се лети, мало се види. Но право је да се онда и не пише, кад се не види оно, што обележава прилике нашег народа. Ми хоћемо да дознамо прилике у сваком месту а нисмо радознали на размишљања једне болне душе. Није задаћа Летописа Матице Српске, да нам износи нарицања душе, вазда пуне чемера, него да нам пружи верну слику нашег народног живота. Нарицање и туговање је за бабе, а људи су дужни, да погледају истини у очи и да исправљају, што не ваља. Али главно је, да смо сретно приспели у убаво Долово, а како смо тамо стигли и шта смо све могли да видимо уз пут, — то је писац оставио читаоцима Летописа, да нађу на мапи и земљопису И то се онда зову путничке белешке!

О Долову нам је писац изнео неке податке, а могао је да каже и о другим српским селима бар толико. Сликом нам је приказао и средиште Долова Но убрзо се оставио описивања знаменитости у Долову, па се бацио у размишљања, јер њега не привлачи толико садашњост, него су му милије успомене из детињства. У томе дубоком размишљању заборавио је, да спомене честито доловачко српско певачко друштво „Гусле“ и да се дотакне дугогодишњег делања му на културном пољу. Заборавио је, да нам каже и коју више о школама, а треба да се зна, да су тамо школе комунелне и државне. Не би било излишно да се зна, колико српске деце учи у тим школама и колико има учитељских снага. Радознали смо били, да чујемо мишљење једног професора о утецају тих школа на наш народни живот. Уместо тога налазимо несносна размишљања са уздисањем и јадањем, од кога нема нико вајде Писац жали, што су раздружене задруге, услед чега је настало парничење и пропадање. Факт је, да је то раздружавање нанело велике штете, али писац није то питање проучио темељно Требао је да утврди, да има много српских породица, које и у инокоштини лепо напредују. Ено му Немаца у Ковину, Мраморку, Карлсдорфу, Брестовцу, који такође не живе у задругама, па ипак лепо напредују. Није инокоштина по себи зло, него остале прилике јако сметају. Писац је добро уочио то зло у чувеној торонталској администрацији, која је својом самовољом и грабљивошћу растровала и јавни живот у Долову, као и свуда у Банату.

Задржаћемо се овде, јер је то врло ва-

товом. Према иноземству би пак Угарска и Аустрија остале и даље као једна цели на, а то би се јединство огледало у заједничком склапању трговачких уговора. Поред тога би се уважили и неки мађарски захтеви у погледу војске, а угарски сабор би имао да изгласа већи број регрута и све оне своте, које су по требне за спрему војске.

Аустријска влада је већ сазвала своју стручну комисију, да испита предлоге угарске владе. „Наје Фраје Пресе“ п хитала је, да прорече судбину тих предлога. Аустријска ће се влада показати учтива. Озбиљно ће проучити поднесене предлоге, али ће их одбити. Она неће моћи пристати на уважење унутрашње царине из међу Угарске и Аустрије, ма да је тако ва царина већ постојала до 1848. године Ма и најмања царина била би удар за аустријску индустрију, за коју је Угарска главна пијаца Поред тога они у Бечу неће да дозволе, да ма и привидно Аустрија и Угарска изгледају пред иноземством као две самосталне области. Они хоће иноземству баш потпуним јединством да покажу своју снагу. „Наје Фраје Пресе“ признаје, да Угарска има права да захтева плаћања у готовом, јер иако нема закона о томе, али истина је, да су се угарска и аустријска влада 1907. године обвезале, да се уведу плаћања у готовом. „Наје Фраје Пресе“ додаје, да се у том погледу може изићи Угарској на сусрет, а и само мудро и обазриво. Међутим „Мађарорсаг“ упозорава оне у Бечу, да угарски сабор неће моћи да продужи привилегију заједничке банке, а предлог о унутрашњој царини после 1917. године одбачено је у Угарској већ пре две године. „Мађарорсаг“ тврди, да садашња угарска влада не тражи сада ништа друго, него да је краљ што пре разреши и сам да отпочне преговоре са Кошутовом странком И „Наје Фраје Пресе“ напомиње, да ће то да наступи Тисин лист „Аз Ујшаг“ тврди, да краљ не може да разреши садашњу владу, пре него што му на ђе згодног човека за министра председника. Ако је тако, онда се неће брзо решити криза. Бечки листови тврде, да краљ неће журити, пошто у Бечу очекују, да ће за два три месеца мађарски политичари попустити, пошто буду стекли уверење, да се њихове жеље не могу испуни ти. Ови нарочито истичу важност тога одуговлачења

Види се, дакле, да у Бечу не мисле на попуштање, ни у питању банке. У бечком двору још увек стоје на становишту, да је заједница банке обезбеђена споразумом између краља и Фрање Деака 1867. године. Бивши министар спољних послова, Бајст, истакао је у својој споменици, да је Фрања Деак пристао на заједничку војску, заједничке спољне послове, заједничке финансије и заједнички кредит. За заједнички кредит брине се заједничка банка. Према томе док постоје заједнички послови, мора да постоји и заједничка банка. Цепањем банке отпочело би цепање свих заједничких послова. У Бечу пак нарочито сада истичу важност заједничке банке, јер су се уверили, од колике помоћи може да буде у случају спољних заплета. Аустроугарска банка обвезала се била законом, да спреми потребан новац, који би довољан био за вођење рата годину дана. А то много значи, јер се рат не може водити без новаца. У Бечу се пак боје, да би самостална угарска банка могла да одрече новчану помоћ у случају потреб, јер не верују Мађарима. Они су сигурни само дотле, док постоји заједничка банка у Бечу. Отуда и онолики отпор против самосталне угарске банке, јер је за њих заједничка банка исто тако важна, као и заједничка војска Зато запиње решење угарске кризе, као што је запело и 1905. године, када је угарски сабор тражио самосталну војску

=

Политички преглед.

Министарска криза у Угарској. Ни приликом јучерање аудијенције министра председника Векерла код краља није дошло ни до какве одлуке. Положај је још увек исти. Бечки листови, па и многи мађарски, доносе на који би се начин дала решити садања криза. Наравно да су то сва пука нагађања. Један део бечких листова препоручује краљу, да што пре, па и одмах одлучи у кризи, јер ће се на јесен положај много јаче заоштрити. И стичу, како ће се на јесен, када дођу на ред војни захтеви, делегације и друго, мир морати по многу већу цену купити од Мађара, но што би се то данас могло учинити. Други пак бечки листови подстичу владара, да само чека, решење кризе није прешно. О свем том и таком писању бечких листова, као и о нагађању неких мађарских листова у погледу решења кризе, — значајно је, шта пише званичан лист мађарске независњачке странке „Будапешт“. Тај лист тврди, да се не да ни замислити, да би Векерле са онаким плановима могао изаћи пред краља када је већ и влада изнела своје становиште, владар је обележио своје, а није одлучио ни у ком правцу, нити је коме поверио састав владе. Све дотле дакле каже „Будапешт“ — док Фрања Кошут, као вођа саборске већине, не подастре владару становиште те већине гледе строго уставна, парламентарна решења, дотле о новим плановима за решење кризе не може бити ни говора Векерле ће свакако саопћити краљу, да су остали безуспешни покушаји, да се створи нова странка, те садања влада не може више остати на своме положају. И тада ће краљ узети у своје руке рад на даљем решењу кризе.

Стање у Арнаутлуку, Јављају нам из Дебра: Арнаути никако нису задовољни постојећим стањем у Турској. Међу њима је неко затишје као пред буру. Мутесарифпаша је побегао из Дебра, те сада хућумат у Дебру скоро и не ради, а и нема шта да ради, бар га нико и не слуша.

Цариградски листови прештампали су чланак београдског листа La question Serbe о зулумима Арнаута над Србима у Турској као и чланак београдске „Самоуправе“ о „велеиздајничкој парници“ у Загребу.

По вестима, које су из турских владиних кругова пуштене у цариградске листове, Арнаути су се измирили са новим стањем ствари у Турској, те је свака опасност од немира у пределима насељеним Арнаутима престала. Међу тим, нико неће да стане на пут зулумима, које врше Арнаути и сад над тамошњим Србима.

Избор црквене скупштине у Даљу.

На Спасов дан обављен је у Даљу избор читаве црквене скупштине. Ни за један досадањи избор црквених скупштинара у Даљу није било таког грозничавог интересовања, као за овај Јер је тај избор имао да одлучи не само победу народну у црквеној општини, већ у опће престиж радикалне странке у Даљу. Противу радикалне странке у Даљу сложили се сви шарењаци, с политичком бојом и без ње С једне стране претерана м жња ових шарењака на даљске радикале, с друге стране огорчена борба поп Душана Магарашевића за опстанак у Даљу, односно за његов избор за даљског пароха — дала је овој изборној борби тако необичну живост, каква се не памти у Даљу. Шта све нису радили противници радикалне странке, да је сруше на свом избору и да је униште за увек. Почели су са претњама и застрашивањем. Размилили се по Даљу, претећи сваком бирачу, да ће му се одузети земља, коју има у аренди, ако не гласа за поп Душанову листу, к ју и властелинство помаже. Да би се овом што више вере дало, почео је оптрчавати бирачке домове и властелински боктер позивајући бираче да гласају „на властелинску листу“. Кад је учитељ Бенин, у име радикалне странке, протестовао код властелинства противу застрашивања бирача, рекоше му, да се властелинство не меша у ове изборе, и да боктера нико није послао да у име властелинства прети. Но кад је и после тога боктер трчао по Даљу и претио бирачима, радикална странка се обратила на меродавне изван Даља, који су учинили краја овом боктерском кортешовању. То је био први слом противничког фуртимашлука у овој изборној борби

Други је слом наступио, кад је радикална

жно питање. О торонталској администрацији могле би се писати читаве књиге Али није боље ни у осталим жупанијама. Под таквом администрацијом је пропиштао наш народ у селима. Али кад се наш сељак дигне против такове администрације, интелигенција му врло ретко помаже. Она се редовно повуче у интересу неке лажне слоге, а народ страдава. Кад пак народ неће да попусти у тој борби, онда�весни листови, у којима радо пише и писац путних бележака, нападају на народ, а и оне људе, који имају срца за тај народ, па се боре за његова права. Ти листови грме против демагога, који буне мирни народ, да се не да стрићи мирно као овца. А људи, чија је душа вазда пуна чемера, почињу да плачу, што се протерујемо и нећемо слоге. Лепа би то слога била и тешко би народу било, када би се под фармом слоге дозволило, да извесни тирани и кожодери упропашћују наш добри народ. Ко се жали на самовољну и грабљиву торонталску администрацију, тај мора да зна, да се такова администрација може поправити само борбом, а не плачем и кукањем. Не може бити слоге са онима, који хоће народ да упропасте, па ма колико уздисале душе, вазда пуне чемера. А што је торонталска администрација могла тако да притисне наш народ, много су криви баш они људи, којима је слога сваки час на језику, а клањали су се и служе вармеђашкој господи. То су чувене кикиндске демократе, прозвани алмажани, који су и либерали, и клерикалци, и самосталци и све што хоћеш, али увек у великој милости код вармеђашке господе. Но те своје добре везе са вармеђашком господом нису употребљавали, да помогну своме народу и да му заштите слободу, него су свој народ огадали као бунтовника, да би га могли и сами газити и исисавати. Њима је главно било да себи помогну. И само зато је могла чувена торонталска администрација тако да поступа са нашим народом То је пак све требао да истакне писац путничких бележака Јест, да, али и та су господа у добрим одношајима с онима око „Бранника“, а то много значи и за душу вазда пуну чемера, због наше вечите заваде...

Још се оборио писац и на своје сељаке у Долову, што су давали своје синове на школе из личне шпекулације, да их се отресу при деоби имања или да их поставе на места, са којих сада други жаре и пале. Због тога је настала у селу борба за места, а то је честитији део интелигенције натерало, да на другој страни потражи поприште за рад. Шта је ту хтео писац да каже. Бог ће га знати. Међутим, сасвим је природно, да сваки родитељ жели да види свога сина у положају, а који не могу да добију положај у своме селу, одлазе на страну. Нема у томе ничег страшног, а ни жалосног. Живојновић замера још народу, што је позив интелигенције схватио као питање хлеба, јер интелигенција је управо народна војска, која има виши позив, да жртвује себе и да се бори за опћи интерес и напредак. Народ мора таку војску да издржава и помаже, да би могла живети своме позиву, а не да од ње очекује хлеба за себе А кад је наш народ и где очекивао, да га интелигенција хлебом храни. Он је очекивао и очекује, да га интелигенција помаже и брани То је с правом могао да очекује. Он је давао и даје хлеба својој интелигенцији, али та је интелигенција дужна да се стара, да га економски подигне, јер ће само тако моћи да се одржи — и да има хлеба и за себе и за своју интелигенцију. Али, на жалост, било је интелигенције, која је само тражила од народа хлеба и почасти, а народу није хтела да буде пријатељ. Такова интелигенција јесте најамник, као што и Живојновић признаје, који полази у пљачку, па не штеди ни оца, ни брата, ни рода, ни пријатеља, а себе ради кадар је и туђина да послужи против свога рођеног. Кад се народ заситио рада такове интелигенције и захтевао, да она ради и на осигурању хлеба за цео народ, гракнула је на народ и на онај део интели-

странка издала проглас на бираче, у коме је из нела у бројевима газдовање ових фуртимаша у црквеној општини. Када фуртимаши видеше, да ће их њихова верна слика утући, латише се женског средства, суза. Поп Душан је плакао код појединих бирача, што га хоће радикали да истерају из Даља Премда од радикала није нико ни речи рекао о неком терању поп Душана из Даља — они су апелирали на бираче да се смилују на поп Душана и његову децу. Тражили су милости за оног човека, који није бирао средства да уништи не само радикалну странку, већ и саму личну част и добар глас, па и саму материјалну егзистенцију својих противника Та и широка јавност зна, какову је беспримерну хајку подигао овај поп са калуђерима и свима фуртимашима противу учитеља Бенина. Зар се све то може олако заборавити?... Но. не помогоше ни сузе.

Наступио је и трећи, коначни слом даљских фуртимаша. Радикални бирачи не дадоше се сломити ни претњама ни сузама Редови њихови беху пуни поносних и свесних бирача, који знају значај и важност тога избора. У редовима противника многи погнуше главе, јер су се многи стидели што издају своју народну част за чашу ракије, претње и медене речи. Властелинство није гњечило бираче, а што су поједини намештеници гласали за поп-Душанову листу, то је ствар њиховог уверења.

Али узаман беше све напрезање и копрцање. Радикална листа скупштинара победила је са 157 и 158 гласова већине Народ је показао да је свестан свога права и да се неда варати

Да споменемо још једну жалосну појаву. — Управо за нас у Даљу то није необично — али нек знају и други. У Даљу је био преклане председник радикалне странке ратар Никола Поповић, а потпредседник поштар Ђока Ивић Нешто им не би по вољи, те иступише из организације, али уз изјаву, да остају верни радикалној ствари. Са оваким марифетлуцима тај се Поповић увукао и у епархијску скупштину, а увлачио се где год је могао. У Даљу међутим најжешће је радио против радикалне странке. Кад смо се уверили да су ови људи постали гори противници радикала него и сами фуртимаши, учинисмо фронт и противу њих и срушисмо их са свију позиција Ови су људи и приликом ових избора, најжешће радили противу радикалне листе. Шта више, били су и у фуртимашкој листи као кандидати њихови. Сад су показали праву боју — и ми то бележимо нек се зна Не придајемо никакову важност оваким превртљивцима, али хоћемо да упозоримо све пријатеље на ове људе, нека их не пуштају близу себи.

Даљски радикали.

Саборски одбор.

Ванредна седница држана 8. (21.) и 9. (22.) маја 1909 године.

Прочитан је допис министра председника, да је узео на знање с одобрењем утврђену епископ

генције, који је прихватио ту народну жељу и својски стао да се бори за народни економски напредак.

Ти Живојновићеви најамници и пљачкаши повели су очајну борбу против народа, па се удружише и са туђином. А кад их је народ одбацио и презрео, они стадоше сипати свој јед и отров. Наша двадесетогодишња прошлост сведок је недостојне борбе Живојновићевих најамника и пљачкаша Та се војска устремила, да поништи народне тековине, па у ту сврху тражи помоћи и у туђина. А Јован Живојновић, који спомиње рад најамника и пљачкаша као зло, криви ипак народ, што се бори против најамника и добацује му, да се протерује и процеса. Где је ту доследност? Зашто се и Јован Живојновић не прикључи онима, који се боре против најамника и пљачкаша? Не може се та најезда сузбити плачем и кукањем, већ мушком борбом. Уместо да позове народ у борбу против најамника, писац путничких бележака јада се, јер куд погледи, свуд је тама и нигде светлила.

*

Исправка.

У јучерашњем подлиску поткрале су се неке погрешке, које овим исправљамо Место „Сачувало се тим народу“ треба „том народу“; — место: „не би било срамно“, треба: „не би било страшно“; — место „прими мелена“ треба „нађе мелена“ место „постанак нашег народа“ треба „опстанак“.

ску дотацију. Решено је одговорити да министар нема право одобравања ових закључака.

Решено је одговорити министру, да му се записници саборског одбора не могу у мађарском преводу слати, јер министар на то ни права нема.

Узет је на знање министров извештај, да је правилно тумачење Максима Свилара у питању стипендијске закладе Бањанина.

Узет је на знање извештај министра богочасти и јавне наставе о промени основног писма закладе Петровић Хариша, по којој ће питомци од сада примати стипендију унапред.

Решено је обратити се представком на кр. земаљску владу, да стави у течај плату протопрезвитератском капелану у Глини.

Одређено је изасланство, које ће имати да са изасланством патроната семеништа манастирских питомаца рашчисти и финалише питање рачуна тога патроната.

На основу подастртог извештаја решено је, да се оправи патријаршеска резиденција у Карловцима, и да се оправка спроведе по пропису.

Решено је известити задругу угарских економа као друштво за осигуравање, да је обезбеђење предмета на властелинству даљском ствар српског патријарха као уживаоца тога добра.

На молбу Андрије Путића у ствари његовог умировљења потражени су односни списи од епархијске конзисторије темишварске.

На молбу управе манастира Војловице решено је издати јој тражену сведоџбу у питању земље о којој је вођен спор са црквеном општином у Старчеву.

Узет је на знање извештај у ствари римокатоличке цркве у Даљу, над којом има патронат властелинство даљско.

Одбијена је молба закупника Секеља из Жабља, у ствари закупљеног кречног мајдана манастира Врдника—Раваница, и уговор има остати у кредности.

Упућен је народни инжињер, да проучи нову квалификацију земље у Иригу и Ковиљу.

Узет је на знање извештај о издатој манастирској земљи под закуп у Ораховици, Гргетегу, Великој и Малој Ремети, Бођану.

Узет је на знање извештај о продатим инвентарима, Бођану, Ковиљу, Врднику—Раваници, Малој Ремети, Јаску и Беочину.

Одобрен је пролаз кроз шљивик манастира Гргетега становницима места Нерадина, који су узели под закуп пашњак манастира Гргетега.

Одбијене су молбе свију закупника, који су земље узели на годину дана, а сад траже продужење закупног уговора.

Прочитан је допис управе манастира Ковиља у ствари одказа осигурације угарско-француског друштва. Решено је ту ствар упутити управи осигурације задруге угарских економа.

(Шта је решено у погледу незаконитог избора изборника за епархијску скупштину то смо донели у јутарњој „Застави“)

Суђење због велеиздаје.

Расправа од уторника 12 (25.) маја.

— ПЕДЕСЕТ ДЕВЕТИ ДАН. —

Наставља се преслушавање десетог сведока из котара Црквени Бок, Јове Машале. Машала исказује неке ситнице о појавама, ал не зна да наведе никога ко би био узрок какве појаве

Оптуженици се очитују на исказе овога сведока. Опт Ђурић вели, да и Машала и остали сведоци из Црквеног Бока приповедају само оно, што им је говорио сведок Симо Турајлић. За тим се преслушава једанаести сведок Стево Даниловић, кажњен ради злочинства суделовања на три месеца затвора. Прича на дуго и на широко како је живео са оптуженим Облаковићем. Затим говори о раздору између Срба и Хрвата у Црквеном Боку. На многе опомене председника сената, да говори стварно, и да каже, шта зна о оптуженицима, одговара сведок, како се у народу вели, да ће ове земље потпасти под Србију.

У истрази је рекао, да је код неких Срба видео слику краља Петра. На главној расправи вели, да је то валда било у каквом календару, али он и не познаје слику краља Петра. Каже, да су на изборном састанку код пароха Кокотовића викали неки: Да Живи Србија! Познао је и глас опт. Радовановића. Опт. Качар говорио му је једном приликом, како би та мошњи Срби требали увек да истичу славне битке српске војске. Затим вели како га је опт. Радовановић наговарао, да опије Турајлића и да га убије.

Кад државни одветник испитује овога сведока, доказује му опт. Качар: Ја вам могу довести четир стотине сведока из Црквеног Бока, који ће посведочити, да је све лаж, што су ови ваши сведоци исказали. Довели све овде саме злочинце.

Бранитељ др. Лукинић пита сведока, како му је могао Качар говорити, да не треба пуцати на српску војску, кад је Качар затворен много пре прогласа анексије и није знао, да ће доћи до сукоба између Аустро Угарске и Србије?

Сведок Даниловић: Качар је тако говорио пре свога ухапшења

Председник: Онда су већ писале новине о том.

Др. Лукинић: Како су могле писати, кад нико није ни слутио, да ће доћи до критичних односа?

Касније признаје овај сведок сасвим искрено, да су он и Турајлић били шпијуни, и пазили на сваки покрет оптуженика

Кад га др. Лукинић пита, да ли је ожењен, неће сведок Даниловић да каже. И то ради тога, што му је жена блиска рођакиња Турајлићева, па су им и искази овако блиски.

Испоставља се да је овај сведог кажњен и ради клевете са 14 дана затвора. Затим, да му је и један стриц обешен због злочина, други је умро на робији у Лепоглаву. Отац му је такође дуго времена робовао ради злочина.

Сведок Даниловић: Али нису суђени ради велеиздаје.

Државни одветник: То је ипак мало сувише! Зар ћете износити све његове фамилијарне околности?

Др. Лукинић: Молим вас, овде је сваки сведок питан, да ли је Турајлић поштен човек. Сигурно се хоће повољним одговором да увећа веродостојност његових исказа. Што сам питао Даниловића за његове „фамилијарне околности“, то је важно. Важно је, из какве је фамилије сведок, који је и сам осуђен ради злочина, па да се види, колико се може веровати његовим исказима.

Оптуженици се очитују на исказе Даниловићеве Оптужени Ђурић вели, да је овај сведок изврстан студиј за Ломброза Ни ова расправа није прошла без казне. Оптужени Облаковић и Радовановић кажњени су са по два дана мрачног затвора.

Вести из места и са стране.

Избори изборника за епархијску скупштину бачку.

Доњи Ковиљ. У недељу 10. (23.) маја обављен је код нас избор изборника, који ће бирати заступнике за епархијску скупштину бачку. Изабрана су четири изборника, присталице срп нар. радикалне странке

Надаљ Приликом избора изборника изабрано пет присталица срп нар. радикалне странке.

Забрањен збор у Дубровнику.

У Дубровнику је био за прошлу недељу заказан збор ради протеста против загребачког велеиздајничког процеса. Благовремено био је тај збор пријављен дубровачкој полицији. Полиција није о тој пријави донела никаква решења, све до дана збора, кад је изјавила, да је збор забрањен „ради спетања реда и мира“. Овако је исто поступала полиција и приликом бокешког збора у Котору. Али као што су Бокељи нашли начин, како ће да даду израза протесту против загребачког шкандала, тако ће учинити и Дубровчани. Имаде начина, који је изван домашаја полицијских наредаба.

Леп пример.

Наш честити старина чика Стева Тувецић, многогодишњи одборник црк. општински, бивши председник црк. општине и политичке начелник, ка и месни судац у Крчедину, показао је поново, да му је лепо наше православље и света црква вазда на уму, јер ево завешта К. 200. — св. цркви нашој, у том смеру, да му се од камате тог новца након смрти његове, годишњи парастос држи о св Игњатији, као на дан његове крсне славе. Ме-

ћутим, знамо га још пре тога дара и као доброг хришћанина и као пријатеља народне ствари, са радикалним програмом, који заборавио није, да потребне утвари у св. храму попуни, наиме, када је пре 3 године о своме трошку дао правити велики и богате израде барјак (литију). На свему томе нека му је лепа хвала и дај Боже, да се и други добри хришћани и ваљани људи на њега угледају и тим лепим примером увек предначили. Хвала!

Крвав сукоб.

У Синополију код Рођа ди Калабрија скупило се пре неки дан на главном тргу око 2500 људи, који су захтевали потпору од општинског поглаварства Кад су три карабинијера почели да умирују људе, навале ови на њих каменицама. Један карабинијер, погођен каменом, стао је пуцати, али му је отета пушка, настане пуцање са обадве стране, те је том приликом погинуло пет људи, а шесторо њих је рањено. Морала је да изиђе војска, да успостави мир.

„Слога“.

Управни одбор „Слоге“, удружења бивших ученика, ученица и пријатеља српске новосадске велике гимназије, одржао је 9 (22) маја своју редовну седницу. На почетку седнице, а на позив председника одана је почаст упокојеном члану овода одбора Вељку Константиновићу из Панчева. По извештају тајника удружење има сад 1971 уписаног члана; од прошле седнице до ове уписало се 106 нових чланова: 3 оснивача, 9 редовних и 94 помагача Имовина удружења износи сада 23.364 55 круна. Узет је на знање извештај члана: Гавре Нецкова и Ђ ке Милића о прегледавим друштвеним рачунима. Многи чланови нису одговорили својим чланским дужностима и одбор их овим путем моли, да то и без опомена учине.

Брзојави „Застави.“

Стигли 14 маја.

Избори епархијских заступника

Вел. Кикинда Данас су изборници нашег протопопијата обавили избор заступника за нашу епархијску скупштину. При избору председника победио је радикални кандидат. Алмажани, оставши у мањини, повукоше се из дворане. Кад су наши обавили избор заступника за епархијску скупштину и напустили изборну дворану, онда се у ову вратише алмажани па и они „спровели“ неки избор. Јадници држе да им и ова глупа смицалица може ваљада упалити. Победа радикалне странке поздрављена је од силно искупљеног народа најодушевљеније.

Политичка криза

Будимпешта. Министар председник Векерле походио је данас Кошута и известио га о својој аудијенцији код краља. Осим Кошута биће призвати краљу и више политичара, као Андраши, Апоњи, Зичи и Холо.

Свесловенски конгрес.

Петроград. На свесловенском конгресу предложио је аустријски посланик Хрибар, да се оснује словенска банка, са основним капиталом од педесет милиона.

Одговорни уредник: Константин Брадваровић

Изашла је књига:

ПОРЕЗА

и исправљање катастра.

У овој књизи описан је збор новосадски, који је био 19. априла ове године. Отштампана је одлука тог збора у питању порезе и исправљања катастра и отштампани су изговорени говори на том збору (Говор Јаше Томића, дра Живка Продановића, дра Лазе Бајића и Мите Алексијевића.)

Ко жели да се обавести о овом питању које је данас на дневном реду, наћи ће у овој књижици што је најважније.

Књига износи 29 страна и стаје 16 потура. Препродавци имају 33% попуста. Добити се може код

Косте Лере
у Новом Саду.

Нова књига!

JUS INSPECTIONIS.

ВРХОВНИ ДРЖАВНИ НАДЗОР

или

ДРЖАВА И САМОУПРАВА (АВТОНОМИЈА).

Државна правна студија.

НАПИСАО

Др. Жарко Миладановић.

Цена 4 круне.

Поручбине уз готов новац са плаћеном поштарином отправља

Коста Лера
Нови Сад

Продаја земље на вечито

на дан 11|VI п. р. к. продаје кр. кот. суд у Вуковару на јавној дражби

185 ЈУТАРА

ОРАНИЦЕ НА ПАРЦЕЛЕ ПО 5 ЈУТАРА ВИШЕ

Земља лежи у општини Опатовац у Срему на дунаву где ће се дражба одржати. 661 1 3

К. 30.000 гаранције за чистоту

Пробати је боље од испитивања

::: Брижно испитивање :::

је показало да је Шихтов „Јелен“-сапун у свакој води — било врућој или ладној, чврстој или мекој брзо и јако сапуни, он продире лако и интензивно у ткање растера прљавштину неочекивано брзо, а да ткању и најмање шкоди — Шихтов „Јелен“-сапун је потпуно чист без материја које нагриза ту; он се већ десетинама година једнаке каквоће из најбољих материја справља. Његова употреба за свако чишћење, за сваку врсту рубља је запо ест мудрости и значи за сваки домаћук знатна уштеда у времену раду и новцу.

577 2 1

СТАН

за издавање.

У Алмашкој улици кућа број 5 издаје се један стан са сокака, са 4 собе, кујном, шпајзом, подрумом и комором за дрва. Стан је за издавање одмах.

Упитати ваља у истој кући.

673 1—3

Ад. III. 429 из 1909. 670 1 3

Стечај.

Овим се отвара стечај ради попуњења учитељског места у Срп. Елемиру.

Са тим местом скопчана су ова берива:

1.) У име редовне годишње плате 1000 К.
2.) Законом прописани квинквенали.
3.) Станарине 200 круна.
4.) Накн да за башту 20 круна
5.) У име писаћег паушала 20 круна.
6.) У име огрева 4 хвата сламе.

Дужности су прописане школском уредбом из 1872. год. и наредбама виших власти.

Рок стечају је шест недеља дана од првог увртшења овог стечаја у званичном листу

Молбе се имају упутити на овдашњу црквену скупштину, а поднети подписаном м. шк одбору.

Из седнице српског православног м школског одбора у Срп. Елемиру, држане 9. (22.) априла 1909. год.

Миша Еремић, перовођа. **Светозар Лакатуш**, председник шк. одбора.

НОВА ПОМОДНА МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

РАДЕ ПЕТРОВИЋА

„код парожана“ **У НОВОМ САДУ** „код парожана“

бивши Маркушев локал — нув гостиону Малдакер у кући г. Стевана Николића државног одветника у миру

препоручује велике избор **свиле, штофа** за мушка и женска одела, сваковрсних **марама, делена, батиста, цица, зефира, молдона, паркета** и **конофоса**; за тим: **атласа и с тина** за јоргане, штофаних и чипканих **завеса, гарнитура** за постеље, готових **јоргана** у разним бојама, кончаног и памучног **платна и шифона** по разне цене. Цене су врло умерене и утврђене, послугк солидна, брза и тачна Молим да се свако лично уверити изволи.

478 5 30

ПРОДАЈА КРЕЧА.

Продајем доброг и чистог креча, добити се може од 1—100 мтц. Кућевна **цена је 4 круне** и кад се узима на више.

Пријаве ради наручбине ваља чинити увек пре 4 дана.

Обратити се на

Стевана Илкића
Врдник (Срем).

632 2—3

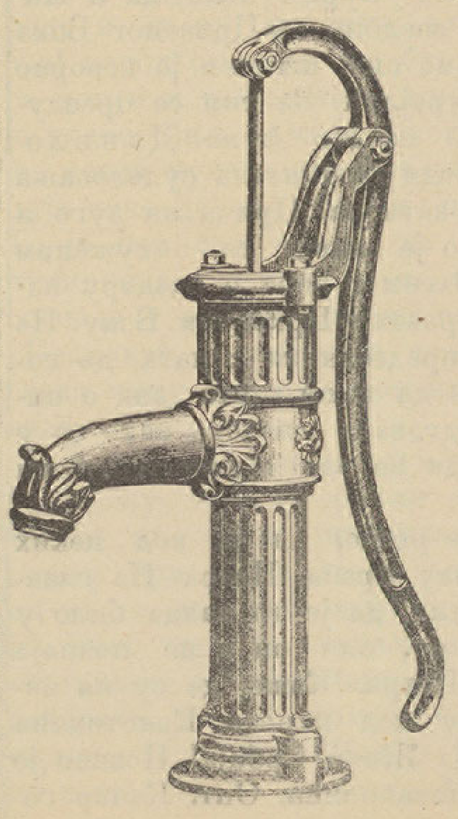

Прва српска ливница метала

ДАНИЛА НЕДУЧИНА

У НОВОМ САДУ

јавља п. н. грађанству из места и из околине да је своју ливницу из ћурчијске улице преселио у

Темеринску улицу бр. 15.

Уједно се препоручује за израду свих металних ливених ствари, као славина за вино и пиво Лије све потребне п једине делове за разне машине; држи на стоваришту сваковрсних бунара на пумпе и прима исте на на оправку уз гаранцију

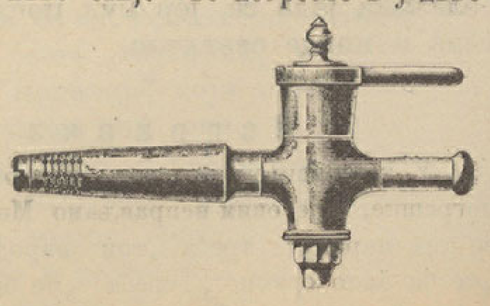

Купује стари материјал као: бакар, месинг и метал по најбољој цени.

637 y—4

Шајкашко питање.

— Др. Ђ. Тапавица. —

(Свршетак.)

V. Шта сад?

Треба да рекнемо коју и о оним мерама, помоћу којих би се дало одстранити па и искоренити познато нам зло у Шајкашкој. То је смер и познате нам конференције сазване у Новом Саду у шајкашкој ствари. То је управо повод и смер и ове расправе.

Па да посмотримо и разложимо, какве би мере требало предузети, шта би требало учинити, па да се поправе општинске, економске и здравствене прилике, а у свези с овим последњим рећи ћемо коју, шта би требало учинити и у интересу школства. Говорићемо о свима тим приликама посепце.

I. Општинска самоуправа.

У Шајкашкој у првом реду треба створити поштену и независну самоуправу. На чело њено ставити потпуно независне и поштене грађане.

Избор натароша и целог општинског особља мора бити слободан и посве правилан. У сврху тога треба легислативним (законодавним) путем наши посланици на угарском сабору да траже, да се једном за свагда укине позната нам кандидациона система, коју је завео још Коломан Тиса. Сваки, који има законом прописану квалификацију (оспособљење) за поједина места у управи или за поједина звања, мора бити припуштен избору. Само се тако може очувати изборна чистота. Осим тога законодавним путем треба створити и чиновничку прагматику. То значи, треба створити таке законске мере, које ће поштено чиновничко особље заштићавати од гоњења претпостављених. То је безусловна потреба, први предуслов независне и поштене самоуправе. Без тога, што смо напред навели, увек ћемо бити изложени ујдурмама, смицалицама и насиљу претпостављених власти.

Општински натароши и у опће општинско особље има сав свој рад и сву своју способност посветити једино своме звању. Зато им се има најстрожије забранити, да се осим свога званичнога рада баве и приватним пословима. И бесплатно не, а камо ли за новац! Преступи против тога имају се казнити врло строго, па чак и губитком звања. Држимо, да не треба доказивати оправданост тога начела. Напред наведена чуда ту оправданост довољно доказују. Кад судски, па и варошки административни чиновници, од којих се захтева пет пута толико спреме и знања, колико од општинских натароша, могу од своје редовне плате да живе и кад је њима забрањена свака приватна заслуга, може се то с правом захтевати и од општинских натароша. Та грађанство плаћа општински прирез и за то, да му оно особље, кога плаћа, бесплатно обавља потребна званичења, а не да од случаја до случаја поједини буду још и засебно одерани. Натароши су ту ради општине и њена становништва, а нису општине и становништва им ради натароша. Та и вармеђски штатут само подусловно дозвољава приватан рад општинском особљу. И то само у толико, колико им то њихово званичење дозвољава. Будите уверени, нигде се већма не изиграва закон, као баш овде. Сви ми врло добро знамо, да се општински натароши већим делом и не баве другим, већ једино приватним пословима. Плата им редовно иде, радио а не радио. А приватан посао, кад дође. Зато се он и не пушта из руку, па ма одмах и општинско званичење патило. Не стоји, што неки мисле, из околине општинских натароша, да се приватна пракса не може укинути. Још те како се може! Јер кад строго узмемо, приватан рад општинског особља је чисто незаконье. Та иоле да се мало строжије узме на око рад појединаца општинског особља у тим приватним стварима, нема тога појединца међу њима, који не би дошао у сукоб са казненим закоником (zúgirászat).

Несрећа данашње општинске управе је, осим наведенога, и у томе, што општинско особље има којекакво или боље рећи никакво оспособљење. Изузевши млађе људе, садањи старији шајкашки натароши немају ни толико знања и спреме, колико би требао да има један ешкут. Жалосно је то, да људи, који сваки дан имају п сла са законима и законским наређењима, о њима ни појма немају. Можете сад замислити, кад ко нешто чита, а не разуме, како ће тај то тумачити, а тек правилно извршити оно, што се тамо налаже.

Двадесети законски чланак од 1900. године установио је квалификацију (оспособљење) општинских натароша. Данашњи закон о оспособљењу тражи осам гимназијских разреда, матуру и натарошки курс. Као што нам је познато, са оваком спремом данас још слабо има натароша у Шајкашкој. А по моме мишљењу имајући на уму онај опсежни и разгранати делокруг натарошки, мала је спрема и та, што је споменути закон тражи од натароша. Натароши треба да су људи са спремом какву имају жупанијски натароши. Дабогме, да их треба и наплатити. Створити им обезбеђен живот. Ту не треба жалити, јер будите уверени, ако се таким натарошима одреди плата од 4000—5000 круна годишње, да ће таки натароши бити много јефтинији чиновници, него садањи натароши са годишњом платом од хиљаду круна, који поред тога зарађују још десет хиљада, а гдекоји и више, односно деру ону јадну неупућену сиротињу.

У истом правцу би требало поступити не само са натарошима, већ и са осталим општинским особљем. Јер крајње би време било, да се банкротирани глумци, грошићари и којекакве ситне пијавице истребе из општинских управа, па да се једном дође до озбиљна и способна особља. Ту треба засукати рукаве. Општинску кућу треба пре свега ишчистити великом метлом, одстранити сву паучину, изветрити све, што је окужено, па тек онда може уопште бити разговора о бољитку и напретку. Јер ако и надаље оставимо старе натароше и њихово покварено особље, па ону „дичну“ полицију, какве нема ни међу дивљацима, ако на чело општина, управе и полиције не ставимо образоване и школоване људе, онда је штета и сваке речи тропити. Све ће остати по старом. Зато напоље с трулежом! То захтева животни интерес шајкашког народа.

II. Економске прилике.

У првом реду овде може бити разговора само о општинском иметку. Општински иметак има се парцелирати, и то на парцеле од једнога до два јутра, и издати на 5—6 година под закуп, путем јавне дражбе. Тиме ће се постићи двоје. Даће се прилика сиротињи, то јест онима, којима је највише потребна земља, да дођу до ланчића, два. Друго, кад исти ту земљу на дуже време могу уживати, боље ће је радити. Тада ће са ње скидати већу хасну, али ће уједно подићи и вредност саме земље, а отуда ће, што је и природно, и општина доћи до већег прихода.

То исто треба учинити и са ритским земљама, које су на те сврхе одређене. Даље треба код владе порадити, да се по тој системи у будуће издају и оних 2000 јутара ритске земље, које служе на наставне сврхе, дакле да се не издају у парцелама од 500 јутара, као што се то данас чини. Замолити најзад треба и Његову Светост српског патријарха, да и он свој посед у шајкашком риту од 2201 јутра такође парцелише на парцеле од 1—2 јутра и тако их издаје под закуп.

Како се количина закупнине од године до године мења према годишњем роду, то се често дешава, да појединци кад арендирају земљу на дуже време, ухвате јефтину закупнину. Природно је, да закупник на штету власника дође до велике хасне. Али то се може да деси и обратно. И у такој прилици страда сиромах закупник. Зато је потребно, да се општинске земље, када се издају на дуже време, не издају на једаред. Треба их поделити на турнусе. Тиме ће се постићи то, да ће се споменуте разлике изједначити. Јер закупник ће узети под закуп и онда, кад је закупнмна скупља, а и онда када је према економским приликама и јефтинија. Тако нити ће он бити ускраћен, нити власник, општина. То зато држим за потребно, јер познајем живот, економске и материјалне прилике нашега народа. Јер, када се наједаред велика количина земље на дуже време издаје под закуп, онда наш ратар, ако је имао рђаву годину, нема средстава да већу количину земље арендира, ма одмах та земља, коју жели да под закуп узме, била и јефтина. Ако је пак имао добру годину и има средстава, узеће и сувише под закуп, могуће да ће и преплатити, и сад ако га година омахне, може и пропасти. Па тиме, што се свету даје прилика, да сваке, односно сваке друге године може у закуп узети поједини део општинских земаља, пружа се прилика и нашем подмлатку, који је међувремено на своје ноге стао, да се и он може такође упустити у таково подузеће. Иначе лако се може десити, кад се наједаред на дуже време издаје под закуп општински иметак, да тај подмладак, који међувремено на своје ноге стаје, буде кроз известан низ година искључена из тога. Зато је неопходно потребно, да се сав општински иметак издаје под закуп на дуже време, али само по турнусима.

*

Као што нам је познато, шајкашким ритским земљама управља још и данас познати „ритски одбор“. Овај треба безусловно разрешити, јер му је и мандат истекао. Све ритске земље треба предати општинама на руковање. То одговара и уговору, који су све шајкашке општине у своје време склопиле међусобно.

По мом мишлењу требала би свака шајкашка општина свој примљени део рита да подели на три дела.

Први део од тога треба да служи на **опште сврхе и потребе**. Нарочито на унапређење рационалне економије. На подизање пољопривреде, повртарства, воћарства, на васпитавање народа, шајкашких синова у том правцу и то онако, како је то стари кантонски закон од 1784. године наређивао. Даље на подмиривање разних општинских потреба (тако да би отпао сваки општински прирез) и друге опште потребе, које ћу доцније истаћи.

Други део ритске имовине има се оставити за **пашњаке**. За подизање сточарства, набављање добрих пасмина. На тим пашњацима имао би права сваки Шајкаш на бесплатну пашу за онолико стоке, колико му је потребно за живот и економију, а иначе давао би се под повољан закуп. То би требало отприлике спровести онако, како је то стари општински граничарски закон прописивао. По себи се разуме, да се ти општински пашњаци имају надгледати, чисто држати, јер се само на тај начин могу очувати.

Трећи део ритске имовине имао би се, по наређењу краљевскога рескрипта, **поделити на уживање** бесплатно или уз малу закупнину **оскудним Шајкашима у земљи**, и то на више година. По себи се разуме, да општинске управе треба у првом реду да установе колики би тај део земљишта био, који би могле на те сврхе дати. Даље треба рашчистити питање, ко су у опште ти у земљи оскудни (Grundbedürftige). И на послетку решити и то питање, да ли то право да уживају само староседиоци или и досељеници. Наравно, да се неодложно имају спровађати и она законска одређења, која дозвољавају, да се при примању странаца у општинску заједницу има од њих тражити, да извесну своту уплате у општинску благајну и да уједно искажу, да имају толико иметка, да они и њихови неће спасти на терет општинског становништва. То је нарочито један од животних интереса шајкашкога живља, а нарочито шајкашких староседиоца, који у првом реду имају права на краљевско дарованье.

Дабогме да је извађање свега тога скопчано са многим тешкоћама. Свака општина према својим приликама треба да створи општински штатут, према коме ће се према посебним приликама појединих општина то моћи и спровести.

III. Здравствене прилике и школство

По себи се разуме, код ваљане и савесне управе морају бити уређене и здравствене прилике. У модерним државама сре-ски лечиици су исто тако чиновници као и друго чиновничко особље. Досада је на мало места у Угарској спроведено, да сре-ски лечници морају свакога бадава да лече, да приватне зараде не би смели имати. А то иде на уштрб општих потреба. Јер, молим вас, ово је исто као и са натарошима. Кад сре-ски лечник зна, да је њему дозвољена и приватна зарада, он ће прво онога болесника узети, који му плаћа, а онога јадника, кога бесплатно мора да лечи, тек ако има времена. Не мислим тиме никога вређати. Јер има доиста лечника савесних, који знају да цене свој узвишени позив. Но таки су — на жалост — доста ретки. Колико се пута у опште дешава, да ти званични лечници иду за својом приватном зарадом и ван своје општине. И баш онда, кад они нису у општини, дешавају се несреће. Дабогме, онда нема никог, кога би теретила одговорност. Зато по моме мишљењу треба платити и то добро платити сре-ске лечнике, и они ће тада доиста као добри званичници живети само за свој позив. Онда ће бити и ко ће одговарати за здравствене прекршаје. Биће прегледано јело, пиће, крчме, дућани, а и сваки појединац имаће сигурне помоћи, да своје здравље очува. Шајкашке су општине богате, оне то могу чинити. Зато би био неопростиви грех, кад се онај део прихода од ритских земаља, који би по моме мишљењу требао да служи на опште потребе, не би употребио и на подизање сиротишта и болница. За време старе границе постојала је у Тителу и грађевинска канцеларија, која је десна рука била лечничком особљу, јер она се у првом реду бринула да шајкашки живаљ у здравим становима живи, а не по влажним настрешницама и јазбинама. Тако треба да је и данас.

*

За време старе границе велика се брига обраћала и на народно васпитање, више образовање шајкашких синова. Министарство просвете и дан данас рукује са две хиљаде јутара који су одређени у те сврхе. Приход од те земље је намењен на школовање оних шајкашких синова, који у Будимпешти на универзи слушају више науке. Дабогме данашње општинске управе слабо воде бригу, да стечајеви за те штипендије буду обнародовани, увек кад треба. Зато их мало њих шајкашких синова уживају. Стара граница о овом је бољу бригу водила. Као што знамо, ратарска су деца била у пољопривреди и другим економским гранама бесплатно васпитана. Зато је и било у оно доба трезвених, разборитих и школованих људи и у ратарском сталежу. Тако треба да је и данас. Шајкашке општине од свога заједничкога ритскога иметка треба да одцепе неколико стотина јутара. На тој земљи да створе ратарску школу за образовање својих синова. То све није тешко. Тим мање што су средства ту. Преко тридесет и осам хиљада јутара наједаред стављено им је на расположење. Приходе треба мудро распоредити. Тако да од тога сви имају користи. То је опште добро, намењено свима. О томе треба да мисле општинске управе, а не о том, ко ће доћи у ритски одбор, да прима масне дијурне и како ће за тешке хиљаде од ритског прихода од дасака зидати штале за жандаре. Па проналазити бунџије и велеиздајнике – тамо, где их нема.

*

Све то, што смо у овом предлогу изнели, треба спровести. Шајкашки народ само на тај начин може бити срећан и задовољан. Само ће тако преболети своје тешке боље. Само ће тако постати оно, што су некада његови прадедови били.

Јавна захвала.

За светосавску беседу, коју је приредила „Српска омладина“ у Дубици у корист школског фонда на дан Сретенија Господњег“ 2. (15) фебруара 1909. приложише:

По 10 круна: Др. Богдан Стојановић адвокат и народни заступник у Загребу, др. Платон Чуповић адвокат Нова Градишка, Ст Стојановић учитељ у Босанској Градишци, Српска земљорадничка задруга у Дубици, Мијо Ферић општински благајник, породица Ерваћанин из Дубице

По 7 круна: Ђорђе Бабић, трговац у Орахову.

По 6 круна: Др Васа Царићевић лечник у Јасеновцу, Илија Тимарац трг Шумарија и Милка Хрваћанин у Дубици.

По 5 круна: Јово Јаношевић трговац, Густав Драгонер трговац, Дамјан Караџа општински бележник у Дубици, др. Душан Новаковић лечник у Војнићу, друштво „Вишњић“ у Босанској Дубици и Нинко Мартиновић у Церовљанима

По 4 К. г. г. Мирко Павић парох Међеђа, Божо Матаруга Бос. Дубица, Васо Јовичић ц. и кр. мајор у миру, Мијо Човић ц. и кр капетан у миру, Миле Здјелар опћ оврх, Пелка Исаиć, Васо Глумичић, Дубица.

По 3 К.: Јово Муждека парох Слабиња, Васо Папучић кр. надлугар, Ђука Миланковић Дубица, Михајло Медаковоћ парох, Јован Чкрлић началник Јасеновац, Ђоко Бакић, Миле Дрвеница, Никола Јелисавац и Вељко Митраковић из Боз. Дубице.

По 2 К: Лазар Келић благај., Петар Чокрлић, писар, Јасеновац, Лазар Котур учитељ Међеђа, Васо Лукач Драксенић, Јово Миланковић, Миле Жижа, Јаков Јаношевић, М Велфер, учитељ, Габриела Велфер, учитељица, Викторија пл Дошинић, учитељица, Ђуро Брадарић, Мара Ковачевић, Милош Васић, Дамјан Сужневић, Миле Ерак, Стено Ђукуз, Јово Анинчић, Митра Ицитовић, Јаков Томаш, Петар Сопић, Мојо Суботић, Миле Бабочајић, Ана Вучичевић, Мара Змијанац Иренка Пауковић уд мајора, Тешо Вицковић, Никола Тодоровић. Стево Радмановић, Иван Будак, Лука Сабљар, Ђука Радомировић, сви из Дубице; Јово Бакић, Милан Мисаљевић, Стево Цикота, Јован Цикота, Н. Н из Б Дубице и Ђуро Релић из Слабине.

По 1 К: Лазо Кукић пис Јасеновац, Митар Станчевић, Митар Мишљеновић, Миле Исаиć М Грубор, Никола Тепић, Иво Бодиловић, Јово Станисавац, Никола Митровић, Саво Вулетић, Јово Симић, Стј Браун, Милан Миланковић, Стево Иванишевић Ђука Чакало, Стево Ђуричић, Иво Ђуричић, Никола Миловчевић Милан Мишљеновић, Иван Ђурас, Ана Вишњић, Лука Мијатовић, Ст. Петровић, Јаков Пантелић, Јово Еђим, Јово Никодић, Душан Јеринић, Никола Тепић, Симо Миловчевић, Ђука Петровић. Дако Мишљеновић, Јово Крњаић, Илија Јелковић, Ђура Вуковић, Јелена Бачић, Стево Обреновић, Миле Обреновић Јово Кесић, Јово Тепић, Миле Тепић, Урош Вукас, Стево Јалошевић, Миле Станисавац, Нико Ковачевић, Глиго Чокрлија, Илија Тепић, Јово Дмитровић, Миле Пауковић, Ђурађ Брекић, Милош Зрињанин, сви из Дубице Укупно 306 круна.

Свима који допринеше и приложише фонду наше српске школе приликом ове беседе, захваљује се црквено-школска општина.

У Дубици 16. фебруара 1909

Перовођа и рачуновођа: **Ст Војводић, учитељ.**

Заменик председника: **Јово Миланковић**

Изашла је из штампе књига:

„Сеоба Срба у Хрватску и Славонију“

прилог испитивању српске прошлости током 16 и 17. века, написао др. Алекса Ивић, стр. 101 Цена 1 круна 50 потура.

У овој расправи изнео је писац на основу до сад непубликованих података, прикупљених по бечким архивама, начин досељења наших предака у Хрватску и Славонију, помоћу нових докумената је приказао значење назива Влах у старим споменицима, истакао је употребу ћирилице још при доласку српском у ове крајеве и оцртао подробно одношај српских досељеника према хрватској властели и према државним властима. Књига се може добити код

Српске Манастирске Штампарије, Ср. Карловци.

Књижевни оглас.

Довршио сам и за штампу спремио нову књигу:

„Проповедников венац“

практичне православне проповеди за село, на све празничне и светитељске дане преко целе године.

Учење ових проповеди конкретизовано је многим примерима из живота, причама и анегдотама, тако да је кадро пажњу запетом одржати, интерес пробудити и трајне користи пружити.

Од обрађених тема у овој књизи наводим неке, као: о раду, о васпитању деце, о здрављу, о болести, о нерађању у браку, против расрошности, против пијанства, против конкубината, против богохулства, против сујеверја итд.

Пошто ће књига бити у ограниченом броју примерака штампана, то молим браћу свештенике и сваког пријатеља православне српске књиге, да ми најдаље до 1 јуна о. г. по ст кал. јаве да књигу желе имати, како бих им могао тражене примерке осигурати. Цена ће изнети највише 3 круне по комаду

Уједно ми је част јавити, да ће за који дан изаћи из штампе друго издање моје књиге: „Катихеза за II. разред основне школе“ са једним додатком о св исповести

П н г г. катихете који се служе „Катихезама“ молим, да ми до конца ове школске године јаве, да ли би желели, да из обе књиге „Катихеза“ одштампам ступањ „скупљање“ (систему) у засебну књижицу, коју би могли пружити у руке ученицима као књижицу за понављање и мемоарисање. Важност оваке књижице нека изволе сами проценити. Така би књижица стала само неколико филира, па молим да ми се означи одмах и број комада који поједини катихета жели имати.

У Митровици, дана 16. (29.) априла 1909

Свештеник **Владимир Милутиновић**

665 1—1 духовник кр. земаљске владине.

Телефон: = 4—60 = Телефон

Прве каквоће

негашеног Креча

по врло умереној цени може се добити код

Krausz Béla, mérnök

409 8 12 mészkemenczeiből,

Pécs, Siklósi utcza 2. sz.

Дражбена објава.

Дана 16. (29) маја 1909. у 9 сати пре подне продаваће подписани на јавној дражби

око 2600 просторних метара

букових и храстових

израђених и у хватове сложених

ОГРЕВНИХ ДРВА

II и III. класе

Дрва су у сечиви шуме манастира Пакре на малом и великом Батиновцу. Досталац имаде ту погодност, да један део дрва може извести на властелинској шумској железници до железничке станице Сирач (јужна железница).

Ономе који највише понуди предаће се дрва одмах на лицу места Друга ће се услови на дан дражбе објавити свима присутнима.

У Карловцима 17. маја 1909.

644 3 3 **Михаило Љуштина,**

срп прав. народно црквени шумар

СТОЛАРСКИ АЛАТ

са тезгама подпуно сортиран за четири радника продаје се по умереној цени.

Упитати се код

Светозара Ивића

Дунавска ул 10.

632 4—4 **Нови Сад.**

Офертуални оглас.

Православна српска црквена општина у Ђали расписује стечај за градњу новог парохијског дома

Сва радња даће се једном подузимачу.

Трошкови за градњу новог парохијског дома, према предрачуну, овако су утврђени:

1. Зидарски посао	Кр.	6670 71
2. Дрводељски посао . . .	„	2336 15
3. Лимарски посао	„	326·56
4 Покривање крова црепом	„	566 27
5. Столарски, бравварски, стакларски и фарбарски посао	„	2517 86
6 Молерски посао . . .	„	145 —
Свега	Кр	12562·55

Офертуална дражба одржаће се 19. маја (1. јуна) 1909. у 9 сати пре подне у црквено општинској писарни.

Предрачун, план и образац грађевинског уговора, може се видети код црквено-општинског перовође.

Сваки подузимач дужан је приликом писмене офертуалне дражбе, платити 10% од укупне прорачуном установљене своте.

Месни црквени одбор задржава себи право, да без обзира на исход офертуалне дражбе, ономе подузимачу повери посао, за кога буде држао, да највише гаранције даје својим имањем и уважењем.

Овај офертуални оглас одобрен је решењем славног епархијског административног одбора у Темишвару под бр. А. 867. ex 1909.

У Ђали, 7. (20) маја 1909.

654 3—3 **Месни црквени одбор.**

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.